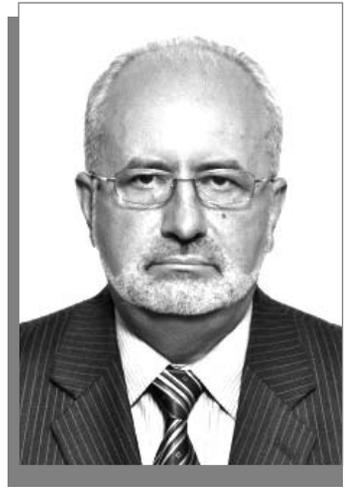

В. ПИЛИПЧУК

директор НДІ інформатики і права
НАПрН України, доктор юридичних наук,
професор, член-кореспондент НАПрН
України

УДК 340.15(477)

Проблема та періодизація досліджень новітньої історії держави і права України

У статті в контексті кардинальної трансформації суспільства і держави в сучасних умовах розглянуто низку актуальних проблем становлення Української держави і права, здійснено аналіз наукових здобутків з питань періодизації історії державності і права, запропоновано можливі підходи щодо періодизації новітньої історії держави і права України, а також поставлено проблему організації та здійснення її комплексного дослідження.

Ключові слова: історія держави і права, новітня історія Української держави і права, періодизація.

Історичне минуле України, зокрема історія держави і права, свідчать, що протягом століть український народ активно боровся за своє майбуття. Національна державність формувалася в надзвичайно складних, часто трагічних умовах. Українська історико-юридична наука пройшла тривалий шлях становлення й розвитку. Як свідчить аналіз наукових здобутків, уперше проблему походження державності Русі – України було порушено ще на початку XII ст. автором літопису «Повість минулих літ», ченцем Києво-Печерського монастиря Нестором. Наприкінці XVII – на

початку XVIII ст. виникають так звані козацькі літописи, авторами яких стали вихованці Києво-Могилянської академії – Г. Граб'янка, С. Величко, Самовидець (імовірно Р. Ракуша-Романовський), а також праці інших авторів, які були спробами переходу від літописання до історичної науки.

Вагомий внесок за різних історичних періодів у дослідження історії держави і права на теренах України, розвиток державно-правових інститутів, вивчення національних демократично-правових традицій зробили такі вчені, як В. Бабій, О. Безбородько, І. Борозна,

С. Борисьонко, М. Василенко, М. Владимирський-Буданов, М. Грушевський, В. Гришко, В. Гончаренко, І. Грозовський, Ф. Давидович, І. Данилович, В. Дядиченко, Г. Демченко, А. Дубровіна, М. Іванішев, І. Каманін, А. Крістер, В. Корецький, О. Копиленко, О. Кресів, В. Кульчицький, Ф. Леонтович, В. Литвин, М. Любавський, О. Малиновський, М. Максименко, М. Міллер, О. Мироненко, В. Мєсяць, Л. Окиншевич, А. Пашук, А. Рогожин, В. Рум'янцев, О. Скакун, М. Слабченко, В. Сташис, В. Стефанович, М. Страхів, І. Софронова, К. Софроненко, Ф. Тарановський, А. Ткач, Б. Тищик, І. Усенко, В. Чехович, Ф. Чуйкевич, І. Черкаський, М. Цвік, О. Шпаков, О. Шевченко, Ю. Шемшученко, П. Щербина, О. Юрченко, М. Ясинський, О. Ярмиш та багато інших.

Зокрема, І. Борозна, В. Стефанович, Ф. Чуйкевич, О. Безбородько, Ф. Давидович виступили упорядниками збірок українського права XVI–XVIII ст. і заклали основи формування національної історико-юридичної науки. М. Максименко дійшов висновку, що литовсько-руська і московська системи права є не послідовними стадіями розвитку руського права, а різними його типами, що стало кроком до виділення історії держави і права України в окрему науку. М. Грушевський висловив свою науково обґрунтовану думку про окремий від великоросійського хід історичного розвитку кожного зі східно-слов'янських народів. Указані та інші здобутки вчених відкрили можливість окремого вивчення історії української державності і права.

Нині дослідження з проблем історії держави і права, історії політичних і правових вчень здійснюють вчені Відділення теорії та історії держави і права НАПрН України, Відділення історії, філософії і права НАН України, відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького, науково-педагогічний склад кафедр теорії та історії держави і права (чи історії держави і права) Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та структурні підрозділи інших вищих навчальних закладів і наукових установ.

Водночас у сучасних умовах кардинальної трансформації суспільства і держави актуальною постає необхідність систематизації наукових здобутків, історико-правової оцінки позитивних досягнень, помилок і наявних проблем за часів незалежності. Тобто нагальною є проблема вивчення новітньої історії, визначення періодизації та пріоритетних напрямів подальших досліджень історії держави і права суверенної України.

Рішення про створення України як суверенної держави та суб'єкта міжнародного права було прийнято Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. та підтверджено результатами всеукраїнського референдуму, що відбувся 1 грудня 1991 р. Це було логічним наслідком тисячолітніх процесів історії державотворення і права на українських землях, а також подій періоду 1980-х рр., що відбувалися на теренах колишнього

Союзу Радянських Соціалістичних Республік, одним із засновників якого була Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Як відомо, у квітні 1985 р. Комуністичною партією Радянського Союзу було проголошено так званий курс на «перебудову», одним із основних наслідків якого став розвиток процесів демократизації в суспільстві. Слушними є оцінки змісту вказаної політичної доктрини, згідно з якою було визнано, що *«система цінностей західноєвропейського гуманізму є основним критерієм оцінки подій, котрі відбуваються у світі; народи, які населяють планету, становлять єдину систему; подальша інтеграція народів має ґрунтуватися на основі реалізації норм та цінностей концепції прав і свобод людини»* [1].

Указані трансформаційні зміни стали вкрай важливими з погляду припинення «холодної війни» та гонки озброєнь, розвитку демократичних інститутів, прав і свобод громадян, а також виникнення передумов до створення на пострадянському просторі низки суверенних держав.

Аналіз складних історичних та політико-правових умов того часу дає змогу виокремити *два етапи формування суверенної Української держави* [2, с. 76]:

перший (липень 1990 р. – серпень 1991 р.) – з прийняття Декларації про державний суверенітет України до прийняття Акта проголошення незалежності України;

другий (серпень – грудень 1991 р.) – від прийняття Акта проголошення незалежності України до його підтримання на всенародному референдумі та створення СНД.

Становлення сучасної Української держави, системи державних органів та політичної системи здійснювалося і продовжує відбуватися в умовах кардинальних політичних, економічних, соціальних, духовних та інших змін, що відбуваються на глобальному, регіональному (субрегіональному) і національному рівнях.

Історичний та політико-правовий аналіз державного і партійного будівництва на етапі формування й розвитку незалежної України свідчить про наявність низки **суспільно-правових проблем**, які становлять актуальну наукову і прикладну проблему, потребують всебічного опрацювання і негативно позначаються на подальшому розвитку людини, суспільства і держави. Розглянемо деякі з них.

Однією з найбільш актуальних є **проблема жорсткого політичного протистояння** протягом усіх років незалежності України. Досить влучні оцінки стосовно зазначеного ще на початку 1990-х висловив М. Горинь:

«Перед лицем великої небезпеки, яка чатує на нас, ми повинні, мусимо подолати вади наших міжпартійних взаємин:

- *крайню більшовицьку нетерпимість до політичних опонентів;*
- *моральний осуд опонентів тільки тому, що вони опоненти;*
- *монополію на патріотизм, на істину і єдино правильну тактику боротьби...*

Нам слід виходити із засад плюралістичного суспільства, в якому багатопартійність є нормою, дискусія – формою взаємин, національна єдність – умовою існування держави, а толерантне

ставлення до опонентів – ознакою морального здоров'я нації» [3].

З огляду на викладене заслуговують на підтримку й оцінки відомого іноземного державного діяча та експерта високого рівня Організації Об'єднаних Націй Лі Куан Ю¹, який зазначав: «свобода може існувати лише в державі, в якій існує порядок, а не там, де панує анархія та постійна боротьба в суспільстві... Демократія працює лише у випадку, коли люди володіють культурою, яка ґрунтується на терпимості та прилаштуванні людей один до одного, що дозволяє меншості визнавати право більшості вести справи по-своєму до чергових виборів, терпляче й мирно очікуючи своєї черги очолити уряд у разі підтримки більшості виборців» [4, с. 346, 348].

Тобто усі політичні сили мають чітко усвідомити неприпустимість спроб узурпації влади (історичні події 2004 та 2014 рр. це наочно підтвердили), а також те, що єдиним джерелом влади є народ. Це – сталі загальноприйняті норми демократичного суспільства.

Наступна проблема – **критичне соціальне розширення суспільства та пов'язана з цим проблема реалізації конституційних прав громадян**. Нині в Україні реалізується найгірший і найнебезпечніший світовий досвід стрімкого розшарування різних верств насе-

лення. Початок цього був покладений у 90-ті рр. ХХ ст. унаслідок запровадження кримінально-олігархічного процесу приватизації майнового комплексу держави, що створювався десятки років багатьма поколіннями українців, росіян та представників інших національностей, які мешкали на теренах України.

Критичну межу між рівнем матеріального забезпечення найбагатших і найбідніших громадян ми перейшли ще на початку 2000-х. Нині, за різними оцінками економістів і вчених, доходи найбагатших українців майже у 26 разів перевищують доходи найбідніших верств населення. Окремі експерти називають і набагато вищі цифри, коли у країнах Європейського Союзу ця різниця в середньому досягає 5–6 разів. Наслідки зазначеного також відомі – диспропорції соціально-економічного чи регіонального розвитку, порушення або неналежний захист прав тих чи інших соціальних груп населення, зростання недовіри до органів державної влади і конфліктогенності в суспільстві. Указані процеси, за нашими оцінками, повторюють найбільш негативні сценарії розвитку низки латиноамериканських, африканських та інших країн і можуть призвести до створення вибухонебезпечної ситуації в суспільстві.

Досить влучну оцінку сучасним процесам ще на початку 1990-х надав відомий український письменник та громадський діяч, академік Національної академії наук України Б. Олійник: «...нині, коли ми відаємо, в яку безодню матеріального і духовного зубожіння нас кинули... як низько впала ціна людського життя і гідності, як цілеспрямовано нас ведуть на галери дикого капіталізму,

¹ З 1959 по 1990 р. Лі Куан Ю незмінно обирався Прем'єр-міністром Сингапуру. Під його керівництвом ця держава здобула незалежність та перетворилася із відсталої колонії на одну із розвинених країн світу, у якій чітко додержувались принципи професійності при доборі керівних кадрів. Ця країна також стала однією із небагатьох у світі, де практично було подолано корупцію.

як уперто підштовхують до протиприродної межі, за якою смертність перевищує народжуваність, тобто до геноциду, коли заохочуються зрадництво, відступництво і регентство як норма. Коли за вільноконвертовану валюту продається все – від національних святинь і рідної землі аж до честі і совісті, – то нині, коли ми все це знаємо... нині се нам не проститься...» [5, с. 96, 97].

За нашими оцінками, в сучасній Україні за аналогією з Норвегією, Швецією та іншими розвиненими країнами потрібно запровадити нові конституційні принципи суспільних відносин (у тому числі соціальну відповідальність бізнесу та громадян із надприбутками), за яких національна економіка не буде обслуговувати інтереси вузького кола осіб, а працюватиме на інтереси кожної людини, суспільства і держави.

Розглянуті проблеми, за нашими оцінками, безпосередньо пов'язані з **проблемами кадрового забезпечення політичної системи та системи державних органів.**

У сучасній Україні поряд із багатьма позитивними зрушеннями і напрацюваннями, на жаль, мають місце суттєві кадрові проблеми серед політичної еліти та представників органів державної влади. У політиці сьогодні, як і багато століть тому, досить часто ті чи інші рішення й події визначаються не порядністю, не рівнем професійної підготовки чи духовності людини, а жадобою до влади і багатства. Стосовно вищих посадовців ще у середині XIX ст. М. І. Костомаров писав про необхідність всенародного обрання депутатів та урядовців *«не по роду, не по достатку, а по розуму і просвіченості»* [6, с. 33].

Тобто всі політики та керівники мають відповідати певним кваліфікаційним вимогам і ментальним потребам українського народу. За умов глобальних трансформаційних змін ця проблема стрімко актуалізується, оскільки динаміка глобальних змін потребує від національних еліт глибокого розуміння взаємозалежності суспільства і держави, їх вразливості від сучасних викликів і загроз та гострої потреби спільного пошуку ефективних шляхів розв'язання глобальних, регіональних (субрегіональних) і національних проблем.

Як свідчить новітня історія України, постійні «політичні бійки» та відверта торгівля національними інтересами завдають непоправних збитків громадянам, суспільству і державі. Вказане питання вже турбує не лише експертів і вчених, а й широкі верстви населення, яке досить стрімко трансформується у свідому силу – розвинене громадянське суспільство.

Відсутність якісної системи відбору та вивчення потенційних здібностей, професійних і моральних якостей кандидатів у народні депутати й депутати до місцевих рад, на керівні та інші посади державних службовців, вважаємо, є однією з основних причин низки публічних скандалів, пов'язаних з аморальними чи протиправними діями представників політичних сил та органів влади. Не сприятиме вирішенню цих та інших проблем і некваліфіковане, на наш погляд, політико-правове регулювання їх люстрації, на що звернено увагу у відповідних висновках Венеціанської комісії, відсутність підготовленого резерву управлінців різного рівня тощо.

Загалом, розгляд лише цих, досить важливих проблем, можна підсумувати такими основними висновками і пропозиціями:

1) за сучасних умов актуальною постає проблема розвитку цивілізованих форм політичних дискусій, поваги до опонента, відмови від застосування «чорних політтехнологій» та свідомого зловживання свободою слова, забезпечення визнання результатів виборів та демократичної передачі влади від однієї політичної сили до іншої, підвищення особистої відповідальності політиків і державних діячів, беззаперечного визнання пріоритету національних інтересів та об'єднання усіх політичних сил задля їх захисту;

2) нагальною є проблема визначення кваліфікаційних вимог до політиків і претендентів на керівні посади, розмежування влади й бізнесу, а також запобігання використанню так званої «сили грошей» як одного із ключових чинників корупційних проявів. При цьому важливо не допустити формування сталої громадської думки, що гроші вирішують усе, та вивчити шляхи посилення юридичної відповідальності осіб, які намагаються застосовувати корупційні механізми і так звану «силу грошей» при вирішенні тих чи інших питань;

3) вважається за потрібне опрацювати питання щодо оптимізації системи державної служби і партійного відбору, вивчення потенційних здібностей, професійних та моральних якостей кандидатів у народні депутати, на керівні та інші посади державних службовців. Забезпечити реалізацію таких основних принципів: а) рівність усіх перед законом; б) вища посада дає не

більші блага, а більшу відповідальність; в) високий рівень професійної підготовки, працездатність, порядність і патріотизм (у широкому розумінні) – головні передумови обрання чи призначення на керівну посаду.

Вирішити вказані проблеми, за нашими оцінками, здатен за підтримки інститутів громадянського суспільства лише професійно підібраний та підготовлений, патріотично налаштований та відповідальний апарат державних службовців. Сучасні досягнення психологічних, медичних та інших галузей науки дають змогу на високому і достовірному рівні оцінювати потенційні можливості та здібності кожного кандидата в депутати, кандидата на керівну чи іншу посаду.

Розглянуті державно-правові проблеми з погляду історії є далеко не вичерпними. Актуальною для подальшого розвитку суспільства і держави є необхідність дослідження політико-правових трансформацій на теренах України наприкінці ХХ ст., проблем формування суверенної держави і національного законодавства, становлення законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, системи центральних органів державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів, державних і недержавних суб'єктів сектору безпеки, конституційної та адміністративно-територіальної реформи, захисту прав і свобод людини і громадянина тощо.

Водночас необхідною умовою для проведення системного аналізу є визначення періодизації відповідних історичних досліджень. Загалом, як свідчить аналіз, періодизація історії державності і права на теренах України пов'язана

з тими епохами, які пройшов народ і країна у своєму розвитку. В її основу покладено державно-правовий принцип зміни форм та історичних типів державності й права.

Більшість учених виокремлює *античний, князівський, литовсько-польський, козацький та імперський періоди, часи національної революції 1917–1920 рр., радянський період та період суверенної України.*

У цілому класичним є виокремлення таких **основних періодів розвитку державності й права на теренах України:**

1) *державні утворення і право стародавніх народів, зокрема Північного Причорномор'я та Приазов'я (VIII ст. до н. е. – III ст. н. е., за окремими джерелами IV–VII тис. до н. е.);*

2) *державні утворення і право часів антського союзу племен, Руської землі або Русі (IV–VIII ст.), Київської Русі (VIII–XIII ст.) і Галицько-Волинського князівства (перша половина XIII – перша половина XVI ст.);*

3) *державність і право Литовської Русі (друга половина XIV – перша половина XVI ст.) та правління Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.);*

4) *державність і право часів козацько-гетьманської України (XVII–XVIII ст.);*

5) *адміністративний устрій і право на українських землях у складі Російської і Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.);*

6) *державне відродження і законодавство України періоду національно-визвольних змагань 1917–1920 рр.;*

7) *встановлення і утвердження радянської державно-правової системи в Україні (1917–1939 рр.);*

8) *державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.);*

9) *держава і право Української Радянської Соціалістичної Республіки періоду 1945–1991 рр.;*

10) *держава і право суверенної України (з 1991 р.).*

Поряд із запропонованою класичною періодизацією історії держави і права України деякі відомі вчені, зокрема М. Чмихов, І. Каганець, В. Бебик, І. Бичко та ін., на основі всебічного аналізу археологічних та архівних матеріалів висловлювали дещо інші погляди з питань історії українського народу і державності на українських землях.

Наприклад, комплексні дослідження М. Чмихова показали, що соціальні процеси в Циркумпонтійській зоні (на територіях навколо Чорного моря) мають тісний зв'язок із природничими процесами, до яких належать кліматичні зміни, сейсмічна активність, рух льодовиків, розвиток чорнозему, конфігурація планет Сонячної системи тощо.

Це підтверджується й оцінками І. Бичка, який зазначає: *«Український терен – унікальне місце на Європейському континенті. Ще за часів неоліту (V–III тис. до н. е.)... тут надзвичайно інтенсифікуються процеси формування гумусу. Заслугує на увагу те, що ніде на планеті... не виникало щось подібне. Землі Наддністрянщини та Наддніпрянщини – єдине у світі місце, де чорноземна смуга сягає 500 км завширшки. Тож не дивно, що одна з найдавніших землеробських культур (трипільська) виникає тут уже в III тис. до н. е. З огляду на це можна ...досить впевнено говорити про неперервність історичного зв'язку нинішніх мешканців*

території від Сяну до Дніпра (українців) із прадавніми її мешканцями...» [7, с. 219].

Археологічні дослідження свідчать, що протягом останніх 10 тисяч років Циркумпонтійська зона виступала своєрідним генератором культурних імпульсів, які згодом поширювались на прилягаючі території і далі на весь світ [8, с. 249, 250]. Наочним прикладом цього є виникнення і поширення так званої трипільської культури на теренах України понад 5 тисяч років тому.

Указану циклічність М. Чмихов подає у вигляді шести історичних епох (які водночас були особливими природно-кліматичними епохами). Кожна епоха, за його оцінками, дорівнювала 1596 рокам і складалася із трьох періодів по 532 роки. З цими епохами і періодами він пов'язував природно-кліматичні зміни, повторення конфігурацій планет Сонячної системи, розвиток археологічних культур тощо. На зламах періодів відбувалися суттєві зміни у житті суспільства і природи.

Констатуючи наявність зазначеної циклічності, М. Чмихов стверджує, що «з XXVIII ст. до н. е. до наших днів праці сучасних українців мали кожні 532 роки нову державну систему. Отже, вони прожили періоди дев'яти справжніх держав і лише в останньому періоді – в XVI–XX ст. практично не мали своєї власної державності, формування якої неодноразово припинялося нападами ворогів, починаючи з польського панування в Україні» [9, с. 34].

Для перевірки цієї теорії вчений НАН України І. Каганець пропонує розглянути три періоди останньої 1596-річної епохи, яка починалась у 419 р. н. е. [10, с. 29–35]:

– *період 1 (419–951 pp.)* – період існування антського союзу племен та створення держави із центром у Києві;

– *період 2 (951–1483 pp.)* – період існування, розквіту й падіння Київської Русі;

– *період 3 (1483–2015 pp.)* – час переважної відсутності державних утворень на теренах України.

Нині, за досить цікавими висновками цього вченого, Українська держава і суспільство знаходиться на перехідному періоді, який має завершитись у 2015 р. У цілому слід погодитись із певним збігом основних історичних подій у наведені І. Каганець періоди.

Сучасна Україна, як свідчить аналіз, дійсно перебуває на стадії перехідного періоду, відбувається становлення, а подекуди й виборювання, суверенності держави, змінюються соціально-економічні відносини в суспільстві, форма державного устрою і державного правління. Указаний перехідний період, за нашими оцінками, дійсно може завершитись у найближчій перспективі.

Загалом, розглянуті погляди щодо періодизації історії держави і права на теренах України потребують подальшого наукового опрацювання. У контексті зазначеного актуальною також постає проблема періодизації історії сучасної України як суверенної держави.

Аналіз процесів державотворення, формування й розвитку національного законодавства і права, за нашими оцінками, дає змогу виокремити такі основні *періоди новітньої історії держави і права України*:

1) 1990–2004 pp. – *«період формування української державності і права»*. У цей час відбулося формування

правових основ національної державності, прийнято Конституцію України та зміни до неї, розгорнуто систему органів державної влади та місцевого самоврядування, органів суду, правоохоронних органів, органів розвідки та безпеки, Збройних Сил та інших військових формувань, здійснювались кардинальні соціально-економічні трансформації та формувалась ринкова економіка, створювались інститути громадянського суспільства тощо;

2) 2004–2014 рр. – період, який за нашими оцінками можна умовно назвати *«періодом втрачених можливостей»*. У цей час різними політичними силами, що приходили до влади, було проголошено низку важливих реформ, спрямованих на подальший розвиток суспільства і держави, європейську та євроатлантичну інтеграцію України. Разом з цим більшість намірів, програм і планів щодо реформування різних галузей жит-

тєдіяльності людини, суспільства і держави так і лишилися нереалізованими;

3) з 2015 р. є історичні передумови до початку нового періоду, який потенційно може стати *«періодом національного відродження й розвитку України»*. Але як це відбудеться і наскільки буде успішним, залежить від об'єднання зусиль інститутів громадянського суспільства, органів державної влади, політичної еліти та бізнесу для спільного досягнення цілей розвитку країни.

Запропонована періодизація, безумовно, не претендує на «істину в останній інстанції», а є приводом до подальшого наукового опрацювання. Водночас, за нашими оцінками, вкрай актуальною нині постає необхідність переосмислення процесів формування й розвитку державності і права сучасної Української держави та організації комплексного дослідження новітньої історії держави і права України.

Список використаних джерел

1. Райгородский В. Л. Политические и правовые средства обеспечения национальной безопасности Российской Федерации : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 23.00.02 / В. Л. Райгородский. – Ростов н/Д, 2004. – 284 с.
2. Пилипчук В. Г. Формування теоретико-правових основ забезпечення державної безпеки України (кінець XX – початок XXI століття) : монографія / В. Г. Пилипчук. – К. : НКЦ СБ України. – 2008. – С. 76.
3. Вільна Україна. – 1992. – 8 серп.
4. Lee Kuan Yew. The Singapore Story: 1965–2000. From third world to first / Lee Kuan Yew. – Harper Collins Publishers, N. Y., USA, 2000. – P. 346, 348.
5. Олійник Б. Два роки в Кремлі / Б. Олійник // Сільські вісті. – 1992. – С. 96–97.
6. Костомаров М. І. Закон Божий (Книга буття українського народу) / М. І. Костомаров. – К. : Либідь, 1991. – С. 33.
7. Бичко І. В. Філософія : курс лекцій / І. В. Бичко. – К. : Либідь, 1993. – С. 219.
8. Чмихов М. О. Археологія та стародавня історія України : курс лекцій / М. О. Чмихов, Н. М. Кравченко, І. Т. Черняков. – К., 1992. – С. 249–250.
9. Чмихов М. О. Україна від минулого до майбутнього / М. О. Чмихов // Вісн. Київ. ун-ту : Історико-філологічні науки. – Вип. 8. – Вид-во Київ. ун-ту, 1992. – С. 34.
10. Каганець І. В. Арійський стандарт: Українська ідея епохи великого переходу / І. В. Каганець. – К. : А. С. К., 2006. – С. 29–35.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2014.

Пилипчук В. Проблема и периодизация исследований новейшей истории государства и права Украины

В статье в контексте кардинальной трансформации современного общества и государства рассмотрен ряд актуальных проблем становления Украинского государства и права. Осуществлен анализ научных достижений по вопросам периодизации истории государственности и права, предложены возможные подходы к периодизации новейшей истории государства и права Украины, обоснована необходимость организации и проведения ее комплексного исследования.

Ключевые слова: история государства и права, новейшая история Украинского государства и права, периодизация.

Pylypchuk V. The Issue and Periodization of Research on the History of State and Law in Ukraine

The article considers the range of relevant issues of formation of the Ukrainian state and law in the context of a fundamental transformation of society and the state in contemporary conditions, analyses the scientific achievements on the periodization of the history of state and law, proposes possible approaches to periodization of modern history of state and law in Ukraine, raises the issue of organizing and implementation of a comprehensive study thereof.

The author states that the historical past of Ukraine, including the history of state and law, evidence the long struggle of the Ukrainian people for their future. The national statehood was formed in extremely difficult and often tragic circumstances. Ukrainian historical and legal science has come a long way of growth and development.

The article pays special attention to the fact that in contemporary conditions there is an urgent need to systematize the scientific achievements, historical and legal assessment of the positive achievements, current problems and errors of the time of independence. The need to study political and legal transformations in Ukraine in the late twentieth century, the problems of forming a sovereign state and national legislation, the establishment of legislative, executive and judicial branches of government, central government and local government, law enforcement, state and non-state actors of the security sector, constitutional and administrative reform, rights and freedoms of man and citizen, etc. is essential for further development of society and the state.

Based on analysis of processes of state formation and development of national legislation and law, author proposes for consideration the following periodization of **recent history of state and law in Ukraine**:

1) 1990–2004 – **«period of formation of Ukrainian statehood and rights»**, when the legal basis of the national state was formed, the Constitution of Ukraine and amendments thereto were adopted, system of state and local government bodies, courts, law enforcement agencies, armed forces and other military units was implemented, radical socio-economic transformations were carried out and market economy was formed, civil society institutions were created, etc.

2) 2004–2014 – period, which is conventionally proposed to define as **«period of missed opportunities»**. At this time, the different political forces that came to power, proclaimed a number of important reforms aimed at further development of society and the state, European and Euro-Atlantic integration of Ukraine. At the same time, author emphasizes the fact that most intentions, plans and programs aimed at reforming various sectors of society and the state have not been implemented;

3) since 2015, we have historical background to the new period, which could potentially be **«period of national revival and development of Ukraine»**. According to the author, this will happen and become successful pursuant to joint efforts of civil society, government, political and business elite aimed at for common achievement of the country development goals.

Keywords: history of state and law, recent history of state and law in Ukraine, periodization.